

“ЧАС ІДЕ НАДІ МНОЮ...”

Абліцов В.Г. Василь Голобородько. Листи... – К.: ТОВ “Бізнесполіграф”, 2012. – 258 с.

Творчість Василя Голобородька малодосліджена у працях сучасних українських критиків і літературознавців, ще менше видань, присвячених біографії поета, його творчому й життєвому шляху. Саме тому книжка Віталія Абліцова “Василь Голобородько. Листи...” вчасно з’явилася на світ. Трикрапка в назві не даремна, адже автор не тільки оприлюднив листи поета, надіслані йому з 1968 по 2003 рр., а й збагатив видання доречними цитатами, коментарями, численними фото короткими довідками про письменників, діячів культури й мистецтва, згадуваних у листах, також умістив світлини книжок В. Голобородька, надрукованих в Україні й поза її межами.

Видання містить статтю Миколи Жулинського “У пошуках найсуттєвішого складу. Листи як дорожні знаки на шляху духовного самотворення”. Окремий розділ – біографія поета (“Василь Голобородько: “Гандизм мій зазнає поразки”), написана В. Абліцовим, і варто визнати: це перша прозора, цілісна біографія митця. У кінці вміщено бібліографію книжок В. Голобородька й публікацій про його творчість, надіслану В. Абліцову самим поетом. Завершується видання коротким, утім цікавим дослідженням “Книги В. Голобородька у бібліотеках світу”.

Отже, книжку умовно можна поділити на дві рівновеликі за обсягом частини – основну (листи В. Голобородька до В. Абліцова) і допоміжну (коментарі, статті, біографія, бібліографія). Перша сторінка обкладинки оздоблена фотопортретом поета, що був знятий Джоном Рівсом, остання сторінка – зображеннями обкладинок зарубіжних видань, у яких друкувалися вірші українського митця.

Перед читачем розкривається не лише характер поета, його вразливість і мужність, літературні смаки й уподобання, умови життя і творчості, а й особливість часу, в якому потрібно було існувати, тяжко працювати на нудній роботі, щоб прогодувати сім’ю, творити всупереч несприятливим обставинам і чекати на вихід своїх книжок. У листах “відбилася моторозна атмосфера часу, коли присуд високій поезії виносили невігласи з примітивними смаками, але з почуттям своєї вищості над Поетом”

(Іван Дзюба). Листи В. Голобородька, за словами І. Дзюби, з несподіваного боку конкретизують драматичні обставини долі поета, коли, юний, зойно визнаний і високо оцінений у колі знавців поезії, він позбувається перспективи не лише друкувати свої твори, а й навчатися в українських університетах, мобілізований до армії на Далекий Схід (саме в цей складний період автор знайомиться з В. Голобородьком, що згодом вилилося у дружнє листування, яке тривало кілька десятиліть).

Хоч як це парадоксально, але й з розпадом Радянського Союзу “замовчуваний” В. Голобородько не стає відомим, не отримує престижних премій, визнаний і поцінований у світі, залишається непомітним в Україні. І якщо раніше не друкували, бо вважали ідеологічно неприйнятним, то згодом, за свободи слова, також не надто поспішають друкувати, а сам поет не спроможний видати свої твори через фінансову скруту...

Прикро, що поетичні збірки В. Голобородька запізналися до українського читача на два десятиліття, адже, як слушно зауважує В. Абліцов, кожний мистецький твір належить своєму часові. І продовжує думку: “Усуваючи з культурного життя видатних митців, київські можновладці заповнювали духовний суспільний вакуум сурогатною сервілістичною “літературною” продукцією”. На жаль, ця неприємна тенденція зберігається й на теперішньому культурно-мистецькому просторі...

У листах В. Голобородька є наскрізні теми. Насамперед привертає увагу безподієвість, відсутність карколомних поворотів долі (після відрахування з університету й відбуття військової служби) – це постійне проживання на Луганщині, переважно в селі Адріанополі (“вибачай, що <...> не нагадував про своє сіре існування в промислово розвиненому Донецькому краї” (15), “життя моє сіре й одноманітне” (31), “у мене нічого цікавого не відбувається” (42)).

Це однаково нудна, важка й нецікава для поета робота, хоча найменування її різні: найчастіше – шахтар, а ще – журналіст районної газети, електрик, будівельник, колгоспник (“робота ця мені нічого не дає, тільки, може, лояльність суспільства по відношенню до мене, як до трудящогося, а не т. зв. тунейдця, коли б я не працював фізично, не розбудував свій духовний світ з користю для себе, а відтак і для суспільства. Очевидно, ці мої здібності суспільству не потрібні, але потрібні мої кволі м’язи, які за 6 годин праці неймовірно стомлюються...” (29); “час іде наді мною, я в шахті, а він десь угорі наді мною, летить, як вихор, в безкінечність, у вічність, а я все в шахті” (33); “робота в радгоспі тяжка, після роботи можна тільки щось прочитати” (99 та багато ін.)).

Ще одна тема, присутня чи не в кожному листі, – книжки. В. Голобородько постійно читає й розшукує найрізноманітніші видання, замовляє і просить надіслати йому книжки, називає себе “зголоднілим за читвом”. Коли раптом у читанні довелось зробити перерву, прикро шкодує, час від часу цитує цілі абзаци з теоретичних літературознавчих праць і роздумує про секрети поетичної творчості, зокрема своєї, як-от про важливість дописувати вірш: “...задумів доволі і шкода інколи, що вони не вилились у щось викинчене, бо з часом (з роком, з роками) просто відходиш від того і коли повертаєшся, то душа мовчить, ті кілька слів зафіксованих уже не будять у душі тих відчуттів, які народили оті кілька образів, зафіксованих на папері” (88).

Поет дуже болісно сприймає періоди спаду натхнення, коли йому не пишеться, у такому стані він часто

сумнівається у своєму покликанні, сповнений самокритики: “...щось схоже на те, що я скоро взагалі покину писати вірші. Думаю, то великою втратою для української поезії не буде” (25) (1971 р.); “найбільше мене турбує те, що вже от тривалий час я нічого не пишу, не пишеться. Бо після довгої перерви ніколи не почнеш з того моменту, з тої вершини, на яку піднявся, а кожного разу доводиться починати спочатку” (42) (1974 р.), “...роки ідуть, а часу все менше не те, що на писання віршів, а навіть на думку про них” (96) (1985 р.).

Цікаво, що лишень кількома словами в декількох листах поет згадує про своє одруження, дітей, про дружину, здається, не згадує жодного разу...

Гнітюча тема – “не друкують!”. Поет спокійно, без особливого захвату сприймає публікації за кордоном та постійно очікує-омріює вихід книжки в Україні, потім – без надії сподівається, далі – розчаровується, засмучується, страждає від невизначеності, згодом – уже й не сподівається, і так по колу. Ця найприкріша тортюра його життя оживає на сторінках листів.

На думку М. Жулинського, у листах В. Голобородька прочитується усвідомлення ним незримої присутності в його житті отого “поціновувача” поезії”, який переслідує його скрізь, “поціновувач” вселився в свідомість поета, нагадуючи повсякчасно йому про те, що до головних ролей йому – зась!”... (135). Оглядаючись на своїх попередників (розстріляних або репресованих), поет змушений утекти у внутрішню еміграцію. Згодом він зізнався: “У всі ті страшні роки я найбільше боявся табору або в’язниці. Існував між двох вогнів. З одного боку все робив, щоб не опуститися до підлості, не піддатися слабину, не зламатися, не продемонструвати свій страх. А з другого – не осиротити дітей. <...> Страх минув у 1984 році. Я зрозумів, що моє людське життя майже минуло, а життя поета взагалі-то й не починалось. І вирішив: пора підбивати підсумки. Мене раптом стали друкувати...” (156).

Книжка В. Абліцова “Василь Голобородько. Листи...” розрахована насамперед на прихильників творчості поета, дослідників його

життєвого та літературного шляху. Незаперечна цінність книжки також полягає у відображенні на її сторінках яскравого портрета перехідної доби від 70-х рр. ХХ ст. – до 2000-х рр. Юному читачеві можуть стати прикладом для наслідування такі риси В. Голобородька,

як людяність, незламність духу, витримка, вірність своєму ідеалові, любов до книги, чесність із самим собою та зі світом. Саме таким постає поет у листуванні.

Єдиний суттєвий недолік книжки – її невеликий наклад.

Отримано 24 квітня 2013 р.

*Юлія Шутенко
м. Київ*

